

УДК 340.134:[005.92:004.63](477)
DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.33>

М. В. Міляєва

аспірантка,
Міжрегіональна Академія управління персоналом,
ORCID ID: 0009-0003-2502-0550

Ю. А. Сліпчук

аспірант,
Міжрегіональна Академія управління персоналом,
ORCID ID: 0009-0006-7244-1843

СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена висвітленню сучасного стану нормативно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні. Здійснено аналіз конституційних засад, охарактеризовано закони України, що визначають порядок функціонування інформаційно-комунікаційних систем в органах публічної влади, здійснення адміністративних дій в електронній формі з використанням відповідних систем тощо; підзаконні нормативно-правові акти (Укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, що деталізують окремі питання даної сфери, а також накази центральних органів виконавчої влади та інші акти). Виявлено, основний акцент в актах підзаконного нормативно-правового регулювання сфокусований на визначенні механізмів та термінів формування системи електронного врядування в Україні; забезпеченні захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах; порядку оприлюднення публічної інформації у форматі відкритих даних (Єдиний державний веб-портал відкритих даних); створенні й функціонуванні державних інформаційних електронних ресурсів, а також переліку й запровадженні електронної взаємодії таких ресурсів; особливостях надання публічних електронних послуг, їх переліках, які надаються у автоматичному режимі (Реєстр адміністративних послуг, Єдиний державний вебпортал електронних послуг (Портал Дія)) та ін. У нормативно-правових актах виокремлено ряд недоліків стосовно функціонування державних електронних інформаційних ресурсів: термінологічні суперечності різних нормативно-правових актів; відсутність класифікації зазначених ресурсів, які затверджені на рівні правового акту; відсутність загальних основ/принципів організації, застосування, функціонування і зберігання державних електронних інформаційних ресурсів. Акцентовано на особливому місці електронних публічних послуг та виявлено відсутність комплексного механізму нормативно-правового забезпечення впровадження електронних публічних послуг, недосконале практичне правозастосування, правовий нігілізм громадян і бізнесу, посадових осіб органів державної влади. Встановлено, існуюче нормативно-правове забезпечення електронного врядування зумовлює необхідність ухвалення кодифікованого акту в даній сфері; ієрархічної упорядкованості нормативно-правових актів; усунення дублюючих повноважень між органами державного управління, місцевого самоврядування у цій сфері; необхідність правового регулювання захисту інформації під час взаємодії органів публічного управління; гарантування діяльності органів влади на відповідність не тільки запитам відкритості і прозорості, проте й безпеки.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, електронне врядування, правові акти, органи публічної влади, розбудова, інформаційно-комунікаційні системи, електронні публічні послуги, інформаційні технології, адміністративні послуги, публічне управління, персональні дані, захист даних, публічна політика.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства та здійснення державою її конституційних зобов'язань, надання високоякісних публічних послуг громадянам зумовлено розширенням застосування інформаційних технологій. Нині найефективнішим інструментом взаємодії між державою і суспільства, відкритості та прозорості органів публічної влади є електронне врядування, що скоординовано на задоволення потреб та інтересів громадян, належної взаємодії між ними. Розбудова електронного врядування протягом останніх років набуває особливої актуальності та залишається одним із ключових напрямів розвитку Української держави як соціальної, правової, де гарантування та забезпечення прав, свобод людини є пріоритетним. Саме тому дослідження питання нормативно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні набуває особливого значення, зважаючи на сучасний швидкісний розвиток інформаційних технологій, а також постійні зміни в законодавстві через впровадження нових електронних інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку інформаційного суспільства, інформаційно-комунікаційних систем загалом та електронного врядування зокрема ставали неодноразово предметом наукового теоретичного осмислення серед науковців. Фундаментальні засади та окремі аспекти нормативно-правового забезпечення електронного врядування в Україні були предметом наукових досліджень С.Барегамян, Ю.Карпі [1], С.Бевз [2], Г.Блінова [3], Н.Бортник [4], М.Дурман, О.Дурман та Я.Лінецька [10], Р.Завада [11], Є.Калішенко [12], М.Ковтун, Є.Моїсеєва, В.Маркосян [13], Г.Лук'янова, А.Венглінська [15], О.Мазур [16], О.Мінько [17], О.Романчук, Ю.Бисага, В.Берч, Г.Нечипорук, В.Чечерський [33] та інших. Зважаючи на значний доробок в цьому напрямі, поміж тим, постійні зміни в законодавчій сфері, що зумовлені впровадженням електронних інструментів в діяльність органів публічної влади, розвитком та розбудовою електронного врядування швидкими темпами вимага-

ють на сьогодні ґрунтовного аналізу, що буде слугувати виробленням подальших напрямів удосконалення в цій сфері.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті полягає у висвітленні сучасного стану нормативно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні для вироблення подальших перспективних напрямів у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із основних видів забезпечення електронного врядування є його законодавча база, що на рівні нормативних приписів фіксує головні ідеї, пріоритетні цілі та стратегічно важливі завдання, тренди розвитку електронного врядування, стандарти й засоби його впровадження. Вітчизняне законодавство налічує більш як триста нормативно-правових актів, що спрямовані на регулювання функціональної складової електронного врядування в Україні [15, с. 117].

У Конституції України [14] закріплені правові норми, що регулюють сферу демократії та права на інформацію, визначають принципи функціонування органів публічної влади. Отже, конституційні положення створюють основу щодо впровадження електронного врядування.

Основні засади щодо державної політики у сфері розвитку інформаційного суспільства та інформатизації, розбудови електронного врядування закріплені в низці нормативно-правових актів, зокрема в Законах України «Про інформацію» (1992), «Про науково-технічну інформацію» (1993), «Про захист персональних даних» (2010), «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» (1994), «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (2007), «Про електронні документи та електронний документообіг» (2003), «Про електронні комунікації» (2020), «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» (2017), «Про медіа» (2022) та ін.

Правові акти інформаційного спрямування засвідчують, що саме на державу покладена основна координуюча, організуюча й контролююча місія у відносинах, що виникають в період запровадження електронного врядування між її ключо-

вими суб'єктами: державою та бізнесом, громадськими і міжнародними організаціями та громадянами. Джерела, які стосуються інформаційно-правових норм підтверджують висновок про приналежність до інформаційного законодавства норм правових актів адміністративного законодавства, з іншого боку – в адміністративному законодавстві закладено інформаційно-правові норми [12, с. 141].

Національна система інформаційного забезпечення діяльності органів влади має відповідати не лише запитам прозорості, проте й безпечності. Однак, одночасно за цих обставин забезпечення прозорості та інформаційної відкритості органів влади виникає проблема інформаційної безпеки держави [17, с. 32].

Як слушно відмічає Є.Калішенко, адміністративне законодавство є зовнішньою формою прояву адміністративно-правового регулювання та в системі нормативно-правового регулювання електронного врядування посідає авторитетне місце [12, с. 141].

У сфері електронного врядування до адміністративного законодавства можемо віднести наступні законодавчі акти. Зокрема, Законом України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР врегульовуються питання щодо практичного втілення громадянами наданого права внесення до органів влади, об'єднання громадян пропозиції з поліпшення їх діяльності, оскаржувати дії державних, громадських органів, їх посадових осіб.

У цьому аспекті слід відзначити про Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» від 2 липня 2015 року [20], який стосується важливих змін розбудови електронного врядування, зокрема стосовно збільшення інструментів втілення прав громадян відносно звернення до органів влади із застосуванням сучасних ефективних засобів (електронне звернення, електронна петиція).

Таким чином, має бути підвищення рівня відкритості діяльності органів влади й налагоджена компонента комунікаційної складової з громадянами. В умовах

режиму воєнного стану між органами публічної влади та суспільством відмінна взаємодія набуває більшої значимості. Саме тому питання петицій та інших електронних інструментів участі має лише посилюватися.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI встановлює порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, яка перебуває у розпорядженні суб'єктів владних повноважень. Даний закон було доповнено ст. 10-1 (Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних» від 9 квітня 2015 року № 319-VIII) стосовно доступу до публічної інформації осіб у формі відкритих даних. Цією нормою встановлено, що створення та забезпечення функціонування єдиного державного веб-порталу відкритих даних здійснюється центральним органом виконавчої влади, який запроваджує державну політику в сфері електронного врядування.

Відповідно до вище прийнятого закону Кабінетом Міністрів України було розроблено й ухвалено постанову «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню в формі відкритих даних» [26], яка встановлює вимоги щодо формату, побудови наборів даних, які підпадають оприлюдненню у форматі відкритих даних, періодичність оновлення та регламент їх оприлюднення, а також перелік таких наборів даних.

Розвиток інформаційного суспільства й впровадження принципів прозорого, відкритого доступу до публічної інформації в практичну площину публічного управління обумовлює цілеспрямовану діяльність всіх гілок влади стосовно формування та впровадження державної політики з розбудови інформаційного суспільства. Якість законодавчої бази України, можливість громадян та представників бізнесу вільно отримувати доступ до інформації відносно діяльності органів публічної влади є основними чинниками відкритості й соціально-економічного розвитку України [10, с. 114].

Інший Закон України [22] визначає правові основи організаційного компоненту та

діяльності Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Важливим кроком розбудови України став прийнятий у 2012 році Закон України «Про адміністративні послуги» [19], який визначає правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг.

Законою України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» від 10 грудня 2015 року № 888-VIII та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації мережі та функціонування центрів надання адміністративних послуг та удосконалення доступу до адміністративних послуг, які надаються в електронній формі» від 3 листопада 2020 року № 943-IX визначають, що суб'єкти звернення мають право для безоплатного отримання інформації про адміністративні послуги, узгодженість їх надання, що забезпечується шляхом надання їм безкоштовного доступу до Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, функціонування телефонної довідки, а також поінформованість таких суб'єктів через медіа.

В електронному форматі адміністративні послуги надаються шляхом інтегрованих з ними інформаційних систем органів публічної влади. Порядок та приписи стосовно інтеграції інформаційних систем органів публічної влади до Єдиного державного вебпорталу електронних послуг ухвалюються центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування політики в сфері надання адміністративних послуг.

Належний рівень адміністративно-правового забезпечення публічних інформаційних сервісів функціонально має гарантувати ефективність практичного втілення прав кожного громадянина, першорядно, щодо отримання державних адміністративних послуг, доступу до публічних відомостей, а також інших адміністративних актів [17, с. 31].

У Законі України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15 липня 2021 року

№ 1689-IX [30] визначено засади надання публічних електронних послуг, комплексних електронних публічних послуг, а також автоматичного режиму щодо надання публічних електронних послуг.

Верховною Радою України наприкінці 2022 року було прийнято Закон України «Про медіа» [29], що передбачає створення онлайн-медіа, які можуть отримувати державну підтримку та укладати угоди стосовно висвітлення діяльності органів публічної влади. На онлайн-медіа покладено обов'язок постійного інформування громадян стосовно справ держави, що сприятиме підвищенню рівня довіри до органів державної влади та місцевого самоврядування, прозорості їхньої діяльності.

Інформатизація та реалізація електронного врядування значно змінили проходження адміністративних процесів в органах влади з подальшою можливістю неухильної координованості їх з надання адміністративних послуг в електронному вигляді. На початкових стадіях інформатизації органів влади у нормативно-правовому забезпеченні найбільший контраст на етапі запровадження інформаційно-комунікаційних технологій був адресований головним стадіям адміністративного процесу, передусім: 1) визначенню завдання (впроваджувались інформаційні системи із статистичного подання інформації); 2) підготовці до прийняття управлінського рішення; 3) ухваленню управлінського рішення (впроваджувались інформаційно-аналітичні системи); 4) доведенню його до адресатів та організаційній складовій виконання; 5) контролю за виконанням прийнятих рішень (запроваджувались системи електронного документообігу). Важливим став напрям діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування стосовно оприлюднення та доступу до публічної інформації, надання публічних послуг. Однак активна фаза нормотворчого забезпечення електронного врядування засвідчила, що основний акцент зроблено на наданні адміністративних послуг в електронному форматі (запровадження порталів та мобільних інтернет-сервісів з надання адміністративних послуг) [16, с. 52-53].

Нормативно-правові акти, що стосуються питань електронного врядування, повільно втілюються у практичну площину через детермінанти технічного характеру. Нормативно-правове регулювання електронного врядування належить переважно до питань електронної форми організації публічного управління з технічної сторони, не встановлені нові складові механізму його адміністративно-правового регулювання. Електронне врядування окреслює цифрову трансформацію тих вимог, що визначені нормативно-правовими актами, які є основою адміністративно-правового регулювання цих відносин. Першочергово перед тим як здійснювати таку діяльність, необхідно створити відповідний зміст, що може мати різні форми. Здійснюваний перехід до електронної форми та одночасне створення або удосконалення змісту обтяжують процеси впровадження інноваційних технологій у сферу публічного управління [2, с. 25].

Для запровадження результативної системи електронного врядування практична компонента дії норм права є надзвичайно важлива. Оперативне отримання необхідної інформації, яка сприятиме прийняттю певного управлінського рішення і свідчить про стан системи електронного врядування й її спроможності виконувати ті завдання та функції, очікування, що на неї покладено [4].

Питання розвитку інформаційної сфери загалом, розбудова та впровадження електронного врядування регулюються низкою правових актів підзаконного характеру. Відповідно, Указом Президента України «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг» [24] визначається створення єдиного державного вебпорталу та мобільного застосунку «Дія»; здійснення аудиту функціонування всіх національних електронних інформаційних ресурсів із стандартизації нормативних засад їх функціонування.

Іншим Указом Президента [23] було ухвалено актуальні заходи з підвищення надання якості послуг, зокрема обов'язок розробляти та здійснювати контроль щодо стандартів обслуговування, а також раціоналізації адміністративних зборів.

Нормативно-правове підґрунтя функціонування інформаційних систем становлять постанови Кабінету Міністрів України, основним призначенням яких є конкретизація та доповнення законодавства у сфері розбудови електронного врядування в Україні.

Затверджені Урядом Правила забезпечення захисту інформації у інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах [28] визначають загальні вимоги та організаційні засади забезпечення захисту інформаційних державних ресурсів або інформації та вимога щодо захисту якої визначена законом, в інформаційних, інформаційно-комунікаційних системах й комунікаційних електронних.

Іншою постановою КМУ [6] було затверджено Порядок ведення Єдиного державного веб-порталу відкритих даних, визначено механізм його ведення та мету забезпечення доступу до публічної інформації у формі відкритих даних, взаємодії із користувачами стосовно відкритих даних. А згідно внесених змін (Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 і від 30 листопада 2016 р. № 867, постанова КМУ від 3 березня 2021 р. № 407) встановлено невід'ємною складовою Єдиного державного веб-порталу відкритих даних – Центр компетенцій у сфері відкритих даних «Дія. Відкриті дані».

Розвиток інформаційного суспільства зумовлює необхідність у наданні публічних послуг в електронній формі, чому сприяла прийнята Концепція розвитку системи електронних послуг в Україні [32]. Дана Концепція визначила напрями, механізм і терміни формування в Україні ефективної системи електронних послуг для задоволення інтересів приватних осіб через розвиток і підтримку прозорих, некорупційних, досяжних і безпечних, в найменшій межі затратних, швидких та зручних електронних послуг.

Для реалізації Концепції було окреслено комплекс заходів: оптимізація порядків щодо надання адміністративних послуг; встановлення та планування етапів розвитку системи електронних послуг; формування інтегральної інформаційно-те-

лекумунікаційної інфраструктури, яка забезпечуватиме надання електронних послуг.

Прояв правової природи електронного врядування здійснюється шляхом його методологічної інструментарності технологічно забезпечувальної можливості державно-управлінської діяльності в багатьох сферах, що передбачає захист прав, свобод, законних інтересів осіб, вирішення проблеми конфлікту інтересів, надання відкритості ресурсів щодо загального користування, яке вибудовується на синергетичних підходах «непередбачувальності» подальших можливостей [11, с. 255].

Постановою КМУ «Про деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» [5] схвалено Положення про систему електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта» (у редакції постанови КМУ від 17 січня 2023 року № 38), яке визначає загальні засади забезпечення функціонування електронної системи взаємодії «Трембіта». Поміж основних функцій даної системи визначено: здійснення обліку програмних інтерфейсів інформаційного електронного сервісу суб'єктів електронної взаємодії; надання суб'єктам електронної взаємодії доступу до програмних інтерфейсів електронного інформаційного сервісу; визначення часу відправлення та отримання електронних повідомлень; забезпечення обміном електронними повідомленнями між електронними інформаційними ресурсами з використанням комунікаційних електронних мереж загального користування суб'єктів електронної взаємодії; забезпечене електронної ідентифікації та автентифікації учасників системи «Трембіта» та ін.

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» [7] визначено Перелік пріоритетних державних електронних інформаційних ресурсів щодо впровадження електронної взаємодії (Державний реєстр фізичних осіб – платників податків, Державний земельний кадастр, Державний реєстр виборців, Єдина державна електронна база з питань освіти, Реєстр

осіб, які мають право на пільги та інші).

На підставі аналізу законодавчих актів можна виокремити наступні групи нормативно-правових актів, які регулюють створення і функціонування державних інформаційних електронних ресурсів: Кодекси України, Закони України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства юстиції України та нормативно-правові акти інших центральних органів влади та інших відомств.

До проблем правового регулювання порядку застосування державних електронних інформаційних ресурсів, їх функціонування органами публічної влади відносять: термінологічну неузгодженість різних нормативно-правових актів, що визначають порядок функціонування/використання державних електронних інформаційних ресурсів; відсутність систематизації цих ресурсів, що затверджена на рівні нормативно-правового акту; відсутність загальних засад, принципів організації, функціонування та зберігання державних електронних інформаційних ресурсів [3, с. 57-58].

Інша категорія законодавчих актів, що видаються Кабінетом Міністрів України є розпорядження. Однак, їх направленість більш вузька та використовується із ціллю врегулювання окремих аспектів діяльності органів публічної влади у сфері електронного врядування.

Для розбудови електронного врядування важливим кроком стала схвалена розпорядженням КМУ Концепція розвитку електронного урядування в Україні [31], мета якої полягає у визначенні напрямів, механізмів та термінів формування ефективної системи електронного врядування в Україні для задоволення інтересів, потреб фізичних та юридичних осіб, вдосконалення системи державного управління і підвищення рівня конкурентоспроможності, а також стимулювання соціально-економічного розвитку України.

Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки [9] передбачає розбудову в Україні спроможної сервісної та цифрової держави, яка забезпечуватиме захист інтересів громадян на основі європейських стандартів та досвіду. Поміж завдань визначе-

них у цьому акті передбачено подальшу цифровізацію адміністративних та інших публічних послуг, що буде направлена на їх зближення до користувачів.

Постановою КМУ від 4 грудня 2019 р. № 1137 [18] затверджено Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг і Реєстр адміністративних послуг, що визначає мету, головні завдання, функціональний склад та суб'єкти Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Портал Дія), змістовну наповнюваність розташованої інформації на ньому та порядок її додавання, а також порядок ведення Реєстру адміністративних послуг й інших питань щодо функціонування Порталу Дія.

До основних завдань Порталу Дія віднесено: а) надання електронних публічних послуг (сукупних електронних публічних послуг і їх надання в автоматичному режимі); б) ведення інформаційних (автоматизованих) систем й інформаційно-комунікаційних систем, а також відповідних баз реєстрів і даних; в) забезпечення доступу для отримання фінансових послуг користувачам; г) забезпечення через електронний кабінет користувача доступу до інформації із національних інформаційних електронних ресурсів; д) забезпечення інформацією стосовно публічних електронних послуг користувачів (інтегральні публічні електронні послуги, які надані в автоматичному режимі, з застосуванням Порталу Дія); е) через Портал Дія подання електронних звернень та інших завдань, визначених законодавством.

Постановою КМУ «Деякі питання реалізації Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг»» від 13 січня 2023 року № 111 [8] затверджено: перелік публічних послуг, що надаються на підставі заяви (звернення, запиту), виключно поданої у паперовому форматі; перелік публічних послуг, результати надання яких оформлюються виключно в паперовому форматі; перелік електронних публічних послуг, що надаються у автоматичному режимі; перелік випадків надання публічних/електронних публічних послуг без подання заяви (звернення, запит) з надання публічної (електронної публічної) послуги; перелік

випадків, за яких суб'єкт надання публічних електронних послуг може надавати електронні публічні послуги за замовчуванням.

Зазначене є свідченням значного базису підзаконного нормативно-правового регулювання, яке стосується питань функціонування електронних інформаційних систем.

Отже, на підставі аналізу підзаконного нормативно-правового регулювання ключових питань сфери електронного врядування акцент зроблено: по-перше, на визначенні механізмів та термінів формування системи електронного врядування в Україні; по-друге, забезпеченні захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах; по-третє, порядку оприлюднення публічної інформації у форматі відкритих даних (Єдиний державний веб-портал відкритих даних); по-четверте, створенні й функціонуванні державних інформаційних електронних ресурсів, а також переліку й запровадженні електронної взаємодії таких ресурсів; по-п'яте, особливостях надання публічних електронних послуг, їх переліках, які надаються у автоматичному режимі (Реєстр адміністративних послуг, Єдиний державний вебпортал електронних послуг (Портал Дія)) та ін.

Слід відзначити й про нормативно-правові акти, що видаються на рівні центральних органів виконавчої влади. Зокрема, можна відзначити спільний наказ Міністерства юстиції України й Міністерства цифрової трансформації України від 14 липня 2022 року № 2933/5/66, в якому затверджено Порядок надання електронних публічних послуг в сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців у автоматичному режимі [27]. Цей Порядок визначає механізм з надання електронних публічних послуг у сфері, яка зачіпає державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб – підприємців без участі державного реєстратора юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських утворень у автоматичному режимі реального часу через програмне забезпечення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських організацій на

засаді документів суб'єктів звернення, що подані у електронному форматі засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг (Портал Дія).

Наказом Міністерства цифрової трансформації від 22 серпня 2023 року № 100 [21] було внесено зміни до Критеріїв, за якими здійснюється визначення підприємств, установ, організацій, які мають важливу вагу для галузі національної економіки в сфері цифровізації.

Доречно навести унормування сфери електронного врядування на місцевому рівні. Можна, як приклад, відзначити Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Програмна платформа для надання електронних послуг, в тому числі адміністративних», що прийнято рішенням Київської міської ради від 14 грудня 2023 року № 7569/7610 [25]. Зазначеним Положенням окреслено мету й завдання, функціональні можливості та суб'єктів інформаційно-комунікаційної системи «Програмна платформа для надання електронних послуг, у тому числі адміністративних», а також порядок стосовно надання електронних послуг, включаючи адміністративні й інші питання роботи порталу послуг.

Впровадження системи надання електронних послуг в Україні регулюється значною кількістю нормативно-правових актів. Одночасно, в цих актах між собою міцно переплітаються як адміністративно-правові так й інформаційно-правові норми. Однак, як слушно відзначають М.Ковтун, Є.Моїсеєва та В.Маркосян [13, с. 165], на даний час прослідковується нагальним питанням стосовно відсутності єдиної державної політики у сфері надання електронних публічних послуг, чітко визначеної системи критеріїв з приводу її впровадження та контролю з боку держави щодо здійснення відповідних заходів її впровадження. Тому, на думку дослідників, до першої проблеми варто віднести відсутність цілісного механізму правового забезпечення впровадження електронних послуг, а до другої – недосконалу практику стосовно правозастосування, правовий нігілізм громадян та бізнесу, посадових осіб органів публічної влади.

1 етап (2002-2009 рр.) – утверджуються правові норми, що забезпечують гарантії доступу громадян до інформації органів державного управління та місцевого самоврядування, фіксують статус електронного документа;

2 етап (2010-2019 рр.) – характеризується сукупністю нормативних актів, що забезпечують стратегію електронного врядування через активне посилення доступу до публічної інформації, публічних (адміністративних) послуг у відповідності до євроінтеграційних вимог;

3 етап (2019-по т.ч.) – визначається значним посиленням впровадження електронного врядування, що зумовлено створенням Міністерства цифрової трансформації України [33, с. 57].

Зважаючи на значний масив нормативно-правового забезпечення й на сьогодні існують певні проблеми в цій сфері: відсутність кодифікованого акту, адже частина нормативних приписів повторюються, а інформація дублюється, що зумовлює правові колізії; необхідність впорядкування нормативно-правових актів ієрархічно відповідно до Конституції України, здійснити чіткий розподіл переліку функціональних повноважень між органами влади з метою усунення дублювання їх функцій; інституалізація електронного врядування, першочергово, означає розроблення та формальне прийняття процедурного аспекту виявлення органу публічної влади (системи органів публічної влади), що буде відповідальний за впровадження сучасної інформаційної технології, зрозуміле формування та схвалення його повноважень, а також механізмів взаємодії з іншими структурними частинами системи управління (регулювання) електронним врядуванням [15, с. 117].

Сучасний стан законодавчої бази в сфері впровадження та розвитку електронного врядування свідчить про її багатогранність норм, присутність дублюючих положень та брак ефективного практичного інструментарію впровадження [1].

Безперечно, з метою подальшого вдосконалення нормативної бази, що регулює досліджувану сферу, доцільним є оминати фрагментарності, суперечності та колізійності, що в ньому існують, намагатися

досягнути повноти та охопити якомога більше правовідносин в сфері електронного врядування адміністративно-правовим регулювання [4].

Таким чином, аналіз питання нормативно-правового забезпечення електронного врядування в Україні свідчить про відносно велику кількість правових актів, якими регламентовано порядок функціонування електронного врядування в Україні. Зокрема, до таких актів віднесено та охарактеризовано: Конституцію України, що фіксує основоположні основи діяльності та функціонування органів держаної влади в сфері електронного врядування в Україні; закони України, які встановлюють порядок функціонування в органах публічної влади інформаційно-комунікаційних систем, здійснення адміністративних дій в електронному форматі з застосуванням відповідних систем тощо; підзаконні нормативно-правові акти (Укази Президента України, що визначають стратегічні напрями розвитку державної інформаційної політики, в тому числі й сфери електронного врядування; постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, що деталізують окремі питання даної сфери, а також накази центральних органів виконавчої влади та інші акти).

На сьогодні можна простежити не достатній рівень конкретизації окремих складових сфери електронного врядування на нормативному рівні та функціонування у практичному аспекті електронної системи. Це зумовлює потребу в подальшому розробленні, вдосконаленні та створення узгодженої системи правових норм, які будуть належним чином регулювати всі специфічні компоненти сфери електронного врядування у діяльності органів публічного управління для задоволення суспільно значимих потреб населення, надання якісних та швидких послуг у електронній формі.

Спираючись на аналіз законодавчих документів слід зазначити щодо необхідності забезпечення відповідності й взаємозв'язку законів України та правових актів підзаконного рівня. З огляду на зазначене, на загальнодержавному рівні повинна бути вибудована ієрархія нормативно-правових актів, що врегульову-

ють розвиток інформаційного суспільства й цифровізацію органів публічної влади, а також запровадження електронного врядування [10, с. 113].

Нормативно-правове забезпечення електронного врядування полягає в використанні сукупності достатніх інструментів, в першу чергу правових й організаційних, які спроможні забезпечити реалізацію цього правового явища в Україні. Правові основи закладають важливий фундамент та закономірності, які визначені діючими нормами права, що регулюють відносини між суб'єктами у процесі розбудови електронного врядування.

Висновки та перспективи подальших розвідок. У контексті сучасних викликів та потреб суспільства нормативно-правове забезпечення розбудови електронного врядування в Україні є стратегічно важливим компонентом ефективного публічного управління. Законодавство, що регулює сферу електронного врядування вирізняється такими особливостями як комплексний галузевий характер (включає норми конституційного, адміністративного та інформаційного права); правові норми різної юридичної сили знайшли свій зовнішній прояв у актах інформаційного й адміністративного законодавства ілюструючи взаємодію і взаємовплив; значна кількість нормативно-правових актів (більше трьохсот), що регулює функціональну складову даної сфери.

До форм правового регулювання віднесено та охарактеризовано: Конституцію України; закони України; підзаконні нормативно-правові акти. Виявлено низку недоліків в нормативно-правових актах стосовно функціонування державних електронних інформаційних ресурсів: 1) термінологічні суперечності різних нормативно-правових актів; 2) відсутність класифікації зазначених ресурсів, які затверджені на рівні правового акту; 3) відсутність загальних основ/принципів організації, застосування, функціонування і зберігання державних електронних інформаційних ресурсів. Обґрунтовано особливе місце електронних публічних послуг та акцентовано на відсутності комплексного механізму нормативно-правового забезпечення впровадження елек-

тронних публічних послуг, недосконалому практичному аспекті правозастосування, правовому нігілізмі громадян і бізнесу, посадових осіб органів державної влади.

Існуюче нормативно-правове забезпечення електронного врядування зумовлює необхідність ухвалення кодифіковано акту в даній сфері; ієрархічної упорядкованості нормативно-правових актів; усунення дублюючих повноважень між органами державного управління, місцевого самоврядування у цій сфері; необхідність правового регулювання захисту інформації під час взаємодії органів публічного управління; гарантування діяльності органів влади на відповідність не тільки запитам відкритості і прозорості, проте й безпеки.

Науковий пошук підтверджує, що нормативно-правове забезпечення електронного врядування в Україні потребує подальших напрямів розбудови та оновлення, а також збалансованості. Здійснення результативних правових, управлінських перетворень в сфері публічного управління у аспекті євроінтеграційних прагнень на засадах людиноцентристської парадигми вбачається невідкладною життєвою потребою, яка буде спомагальним фактором становлення нашої держави як конкурентоспроможної з інноваційними технологіями.

Список використаної літератури:

1. Барегамян С. Х., Карпі Ю. В. Електронне урядування на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях: сучасний стан та перспективи впровадження в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 11. 2019. URL: <http://www.du.nauka.com.ua/?op=1&z=1522> DOI: 10.32702/2307-2156-2019.11.30
2. Бевз С. Адміністративно-правове регулювання електронного урядування у сфері господарської діяльності. Актуальні проблеми правознавства. № 3(19). 2019. С. 23-28.
3. Блінова Г. О. Правові засади використання електронних інформаційних ресурсів в концепції цифрової держави. Проблеми сучасних трансформацій. № 2. 2021. С. 53-60. DOI: <https://doi.org/10.54929/pmtl-issue2-2021-10>
4. Бортник Н. П. Адміністративно-правове регулювання електронного врядування в Україні. Академічні візії. Вип. 20. 2023. URL: <file:///D:/Users/User/Downloads/D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf> DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10012372>
5. Деякі питання електронної взаємодії електронних інформаційних ресурсів : постанова Кабінет Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 606. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2016-п#Text>
6. Деякі питання оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних : постанова Кабінет Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2016-%D0%BF#Text>
7. Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів: постанова Кабінет Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/357-2018-п#Text>
8. Деякі питання реалізації Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» : постанова Кабінету Міністрів України від 13 січня 2023 р. № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111-2023-%D0%BF#Text>
9. Деякі питання реформування державного управління України : розпорядження Кабінет Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>
10. Дурман М. О., Дурман О. Л., Лінецька Я. М. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні. Наукові перспективи. № 1(19). 2022. С. 104-115.
11. Завада Р. С. Правова природа електронного урядування: аспект адміністративно-правового характеру. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Вип. 35. 2022. С. 251-255. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7884240>
12. Калішенко Є. Правове забезпечення розвитку електронного урядування в Україні. Підприємництво, господарство і право. № 7. 2019. С. 140-146. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313.2019.7.25>
13. Ковтун М. С., Моїсеєва Є. О., Маркосян В. Г. Проблеми надання електронних послуг в Україні. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. С.163-167. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.31>

14. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96- ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Лук'янова Г. Ю., Венглінська А. С. Особливості впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади України. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». № 4. 2021. С. 175-179. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/255113/252218> DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.30>
16. Мазур О. Г. Нормативно-правові засади електронного урядування для модернізації адміністративних процесів в органах публічного управління України. Державне управління та місцеве самоврядування. Вип. 2(45). 2020. С. 45-56. doi 10.33287/102018
17. Мінько О. Нормативно-правове регулювання забезпечення безпеки публічних інформаційних сервісів в Україні. Law. State. Technology. № 2. 2024. С. 30-34. doi: 10.32782/LST/2024-2-6
18. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг : постанова Кабінет Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text>
19. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
20. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції : Закон України від 2 липня 2015 року № 577-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19#Text>
21. Про внесення змін до Критеріїв, за якими здійснюється визначення підприємств, установ та організацій, які мають важливе значення для галузі національної економіки в сфері цифровізації : наказ Міністерства цифрової трансформації України від 22 серпня 2023 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1591-23#Text>
22. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3475-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>
23. Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг : Указ Президента України від 4 вересня 2019 р. № 647/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647/2019#Text>
24. Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг : Указ Президента України від 29 липня 2019 р. № 558/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558/2019#Text>
25. Про затвердження Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Програмна платформа для надання електронних послуг, у тому числі адміністративних» : рішення II сесії IX скликання Київської міської ради від 14 грудня 2023 року № 7569/7610. URL: <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/7569-7610.pdf>
26. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : постанова Кабінет Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>
27. Про затвердження Порядку надання електронних публічних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців у автоматичному режимі : наказ Міністерства юстиції України, Міністерства цифрової трансформації України від 14 липня 2022 р. № 2933/5/66. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0780-22#Text>
28. Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах : постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D0%BF#Text>
29. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
30. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : Закон України від 15 липня 2021 року № 1689-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text>
31. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінет Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>
32. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні :

- розпорядження Кабінет Міністрів України від 16 листопада 2016 р. № 918-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D1%80#Text>
33. Романчук О. З., Бисага Ю. М., Берч В. В., Нечипорук Г. Ю., Чечерський В. І. Електронне урядування: конституційно-правове дослідження: Монографія. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 196 с.
24. Chorna, Olga, et al. Anti-Crisis regulation of enterprises through digital management. *International Journal of Professional Business Review: Int. J. Prof. Bus. Rev.*, 2023, 8.5: 90.
25. Radchenko, Oleksandr, et al. (ed.). *National security drivers of Ukraine: information technology, strategic communication, and legitimacy*. Springer Nature, 2023.
26. Semenets-Orlova, I., et al. Distance learning technologies and innovations in education for sustainable development. *Stud. Appl. Econ*, 2021, 39.5.
27. Shmalenko, Iuliia; Yeftieni, Natalia; Semenets-Orlova, Inna. Impact of social media influencers on public policy and political discourse. In: *International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021)*. Atlantis Press, 2021. p. 88-93.

Miliaieva M. V., Slipchuk Yu. A. Current status of regulatory and legal support for the development of electronic government in Ukraine

The article is devoted to highlighting the current state of regulatory and legal support for the development of e-government in Ukraine. The constitutional principles are analyzed, the laws of Ukraine are characterized, which determine the procedure for the functioning of information and communication systems in public authorities, the implementation of administrative actions in electronic form using the relevant systems, etc.; subordinate regulatory and legal acts (Decrees of the President of Ukraine, resolutions and orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine, which detail individual issues in this area, as well as orders of central executive bodies and other acts). It was revealed that the main emphasis in the acts of subordinate regulatory and legal regulation is focused on determining the mechanisms and terms of forming an e-government system in Ukraine; ensuring the protection of information in information and telecommunications systems; the procedure for publishing public information in the format of open data (Single State Web Portal of Open Data); the creation and functioning of state information electronic resources, as well as the list and introduction of electronic interaction of such resources; features of the provision of public electronic services, their lists, which are provided in automatic mode (Register of Administrative Services, Unified State Web Portal of Electronic Services (Portal Diya)), etc. A number of shortcomings regarding the functioning of state electronic information resources are identified in regulatory and legal acts: terminological contradictions of various regulatory and legal acts; lack of classification of the specified resources, which are approved at the level of a legal act; lack of general foundations/principles of organization, application, functioning and storage of state electronic information resources. The special place of electronic public services is emphasized and the absence of a comprehensive mechanism of regulatory and legal support for the implementation of electronic public services, imperfect practical law enforcement, legal nihilism of citizens and businesses, and officials of state authorities is revealed. It is established that the existing regulatory and legal support for e-government necessitates the adoption of a codified act in this area; hierarchical ordering of regulatory and legal acts; elimination of overlapping powers between state administration bodies and local self-government in this area; the need for legal regulation of information protection during the interaction of public administration bodies; guaranteeing that the activities of government bodies comply not only with the requirements of openness and transparency, but also with security.

Key words: *regulatory and legal support, e-governance, legal acts, public authorities, development, information and communication systems, electronic public services, information technologies, administrative services, public administration, personal data, data protection, public policy.*